

LBRIS

We know
books

Cella
Serghi

**Iubiri
paralele**

A editura
**ANTET
REVOLUTION**

„Știu că ați fost prietena mătușii mele Artemiza — îmi spunea Victor în scrisoarea care însoțea manuscrisul. Avea cărțile dumneavoastră, cu dedicații emoționante. Și când am aflat că sunteți la sanatoriul balneologic din Mangalia, am îndrăznit... Aș vrea să cunosc părerea dumneavoastră...”

O scrisoare lungă cu multe citate, ghilimele și paranteze: („Ce este romanul?” întreabă Victor, citându-l pe Georges Simenon, „decât o căutare pasionantă după mai mult adevăr omenesc?...”) „Veți avea răbdare să citiți tot ce-am adunat în acești ani, de când m-am suit în tren fără să știu încotro plec și ce mă așteaptă?... La-nceput, am vrut să țin un jurnal de șantier (în `55 așterneam șosele în Bărăgan, la Căzănești), vă trimit primele pagini. Dar casa din care fugisem îmi apărea mereu, nu-mi dădea pace. Atunci am scris primul capitol din ceea ce ar putea deveni un roman. Și, dacă încep cu bunica e fiindcă marea mea descoperire, ca și a Artemizei — (cred că asta a fost lovitura de grație, pe care a primit-o) e că nu a fost proastă surioara ei, ci vicleană. Sau, cine știe, poate înțeleaptă (dacă înțelepciune se poate numi forța cu care știa să se mire, să tacă, să închidă un ochi și chiar pe amândoi, la nevoie).”

Sfârșitul scrisorii, patetic: „Dar poate că ar trebui să uit tot ce-am scris, să distrug foile astea și, după ani, din vagi reminiscențe și aburite imagini, din urmele durerii, exilat ca Ovidiu, departe de tot ce-am iubit, din sarea lacrimilor neșterse, uscate, să reconstitui aceeași poveste!”

Victor nu-mi indica nici ziua, nici ora când urma să ne întâlnim, ca să-i restitui manuscrisul, să-i spun părerea mea. Din scrisoare — datată cu trei zile în urmă: 5 septembrie 1960 — reieșea că lucrează la Mamaia, tot la șosele. Și căutam să mi-l

imaginez pe fiul Elenci și al doctorului Movilă, cărând smoala cu vagonetul.

Prima dată îl văzusem la botez, în dantele scrobite și panglici albastre. Faimosul botez! Altă dată, când avea vreo zece ani, la concert, lângă Elena, ascultând cu sfințenie. Maică-sa îl și vedea mare pianist și spera să colinde lumea împreună. Dar el a trântit capacul pianului și a declarat că se călugărește. N-a trecut mult și Artemiza mi-a povestit altă trăsnaie a lui Victor: „A strâns toate icoanele, le-a dus în curte și le-a dat foc”. Artemiza a privit spectacolul de la fereastră și a strigat: „Bravo, Nero!” Vorbea despre el cu un fel de ascunsă mândrie: „E frumos ca taică-su, mincinos ca bunică-sa, inteligent ca mine. Umblă cu cârjele mele; pretinde că are o mulțime de avantaje, urcă în tramvai prin față, șade pe scaunul femeilor gravide și are mai mult succes la fete, când le inspiră milă. Din păcate a avut un incident cu un chelner și când lumea s-a strâns, a aruncat cârjele și a fugit”. Și Artemiza râdea, de parcă n-ar fi fost ale ei cârjele, ea cea fără de picioare! Frumoasa Themis! Maître Bolbec... Parcă o văd în sala pașilor pierduți, elegantă în costumele ei bărbătești, sigură de ea până la insolență.

Pe atunci, visul meu era să fiu secretara Artemizei. Alergam din secție în secție ca s-o aud pledând. Când a băgat de seamă că mă țin după ea ca un cățel, m-a întrebat ca pe copii, cum mă cheamă, câți ani am. Apoi, cu vocea groasă: „Ce cauți în tribunal, e o junglă”. Pe urmă m-a invitat la bufet... Mi-a spus că ar fi vrut să fie actriță, dar familia s-a împotrivit. Asta n-a împiedicat-o să ia lecții la Paris cu Yvette Guilbert, de dicție, de plastică, de mimică: „Ea m-a învățat să vorbesc, să umblu, să respir. Totul se învață, fetiço, chiar și să fii frumoasă”.

Manuscrisul pe care-l răsfoiam acum, deși venisem numai să mă odihnesc și să privesc marea — era tot atât de stufos și de încălțit, ca dosarele pe care mi le dădea Artemiza să le studiez pe vremuri.

4 noiembrie 1955.

Bărăgan. O șosea asfaltată, anonimă, banală, nesfârșită. Un drum fără poveste. Vântul tăios și aprig îmi suflă în urechi și-mi tăbăcește obraji. Sticla pisată a prafului mă ustură în ochi și în fundul gâtlejului. Oamenii s-au obișnuit. Muncesc cu o înverșunare stăpânită. Strâng și eu ochii ca ei, scrâșnesc din dinți, scuiș nisipul care-mi intră în dinți, și nu mai vreau să mă gândesc la ce a fost. Dar pentru că nu pot să dorm, traduc în stilul Artemizei *Sonetele* lui Shakespeare.

XXVII

Obosit de muncă mă grăbesc spre pat,
Odihnă dulce pentru brațele de trudă ostenite
Și-atunci începe o călătorie-n mintea mea,
Care-mi muncește gândul când truda trupului a luat sfârșit.
Fîindcă atuncea gândurile mele, din depărtarea unde zac,
Se-ndreaptă în pelerinaj zelos spre tine
Și mă țin treaz, cu ochii mari deschiși,
Uitându-se în noaptea în care orbii văd.

10 noiembrie

Punctul sanitar e o baracă de culoarea baițului, într-o mică lizieră de salcâmi, singura vegetație în acest ținut de piatră și de praf. Două încăperi proaspăt văruite, dintre care una e dormitorul sorei. Se pare că vrea să uite un amor nefericit. (Eu nu vreau să uit nimic.)

Și-a pus la geamuri perdelețe de tifon, albe; patul de fier e vopsit în alb. Masa, acoperită cu un cearșaf alb, scrobite. Masă de brad, două scaune și un cuier. Toate astea le-am zărit din pragul ușii deschise a celeilalte încăperi, postul de prim-ajutor. Aici, canapeaua și masa, casolete, instrumentele, pensele, toate

lucesc de-ți iau ochii. Registrul e învelit în hârtie albastră, cum își învelea, probabil, de curând cărțile de școală. Sunt sigur că am de-a face cu o premiantă întâi. (Destinul meu.) În dulăpio-rul cu medicamente, totul în ordine. În sufletul meu, furtuna a trecut și a lăsat în urmă liniște, gol.

— Mi-a intrat o așchie în deget.

— Când s-a-ntâmplat pocinogul? — și fără s-o intereseze răspunsul meu, a început să se pregătească pentru o mică intervenție chirurgicală.

Am refuzat.

— Bunica se trata cu foi de pătlagină — am spus.

— Tratează-te ca bunica, dar eu îți fac o injecție anti-tetanică.

E agresivă ca Voica. Dar ce dulce era Voica uncori...

— De ce n-ai pus toată fiola? — am întreat-o când dădeam să plec.

— Eu nu te întreb cum faci amestecul de nisip și alte miș-mășuri. Am auzit că se taie ca o maioneză și că o luați mereu de la început.

Așchia mi-a tras-o cu penseta, dar a trebuit să-mi panseze și alt deget la care mă lovisem cu ciocanul.

15 noiembrie

Azi am venit cu o rană la picior. E convinsă că-mi caut tot felul de pretexte ca s-o vizitez. I-am spus că scriu niște reportaje și vreau să mă documentez.

— Tocmai mă-ntrebam ce cauți pe șantier.

— Pe Cleopatra, regina Egiptului... Nu-i semeni deloc... E-a brună, cu ochii ca mierea și nasul ușor acvilin.

Jurnalul de șantier se termină cu o pagină care nu are dată.

În primele zile, când mă uitam pe geam, mi se părea nespus de monotone. Același fum, același praf, același vânt, aceiași sal-câmi triști. Acum, nicio zi nu mai seamănă cu alta. La fiecare

ceas bate vântul altfel, altfel se așterne lumina și umbra.

Printre tăbliile de cântare, se zărește jos camionul bascu-lant tras sub stație. La fiecare deschidere a manetei de blocare, asfaltul curge într-un vârtej de aburi vineți. Din opt cântare descărcate, mașina s-a umplut. Icește din greu, pornită cu viteza întâia și altul trece în loc. Deasupra stației, coșul înalt al ciclonului împoașcă un fum des, negru și acru. Din cauza vântului, îl simt până în plămâni, și totuși mă atrage, pe zi ce trece, mai mult, șantierul. Șoseaua în devenire e vie, totul e viu. Bitumul fierbe cu bășici, butoaiile de tablă sunt ridicate cu macaraua care se desprinde pe cerul de fum, ca un imens semn de întrebare. Acolo lucrează echipa topitorilor. Acolo au toți bocanci cu tălpi de lemn și mănuși mari de cânepă. Vântul le-a lipit pe piept și pe brațe șuvițe negre de bitum înche-gat.

Cred că pentru a-și justifica prezența pe șantier, Victor tran-scrise câteva rânduri dintr-o scrisoare a lui Flaubert: *Există în poetica lui Ronsard un ciudat precept. El recomandă poetului să se instru-iască în arte și meserii, la fierari, la aurari, la lăcătuși, etc. ca să ia de acolo metafore. De aici rezultă într-adevăr o limbă bogată și diversă. Voica îmi dădea aceleași sfaturi. (Les grands esprits se rencontrent.)*¹

Victor are grijă să spună că toate personajele sunt fictive și orice asemănare cu realitatea, întâmplătoare. (Dar se folosește de numele lor reale.) A transplantat casa în cartierul Griviței, unde se demolează și se ridică blocuri, dar turlele bisericii Visarion apar mereu. Bunica e un personaj de comedie, dar scena în care noul locatar e așteptat, pare mai curând genericul unui film.

La fiecare fereastră, o pereche de ochi. La etajul întâi, Elena, în negru, o cruce mare îi lucește pe piept. Silucta dispare după draperie, dar ochii i se aprind ca niște faruri. La mansardă, Clemansa. Păr vopsit, ca pana Corbului, zuluși, panglicuțe. Artemiza, octogenară, cu părul alb, tuns băiețește; spatele

¹ Marile valori spirituale se întâlnesc (fr.).

sprijinit pe un maldăr de perne; de-a lungul divanului, o bancetă plină de cărți, caiete, dicționare, reviste. Pe genunchii osoși care se desenează sub pătura moale, gălbuie, ține, pe un carton, o foaie albă, o carte, un dicționar.

— *The love that follows us, sometimes is our trouble.*

— Ce-ai spus?

— Dragostea este adesea motiv de tulburare.

— Nu pricep, Miso.

— Nici comentarii englezi nu înțeleg sensul exact.

— De comentarii îți arde? Fata noastră a leșinat.

— Cum a noastră? Elena e proprietate indiviză? Îți aparține integral, Clemișor. Ai făcut-o *justae nuptiae*.

— Cum?

— Știi foarte bine cum ai făcut-o. Slavă Domnului, ai fost măritată de două ori. Primul, tatăl Lenuții, și-a luat câmpii în luna de miere, al doilea...

Dar Clemansa e la fereastră, agitată, îngrozită.

— Vine, vine camionul...

— Se apropie furtuna...

— Cerul e senin, Miso.

— Când nepotul tău cântă *Cavalcada Walkiriilor* presimte furtuna. I-auzi! fortissimo... pam... pam... pam...

— Camionul, Miso, vine... s-a oprit...

— În fața castelului. *At the great door on the right...* La poarta cea mare, pe dreapta. *Macbeth*, actul unu, scena cinci.

La etajul întâi, femeia în negru strigă, exasperată, către fiul ei, care cântă la pian:

— Victor, isprăvește odată!

În spatele camionului apar două biciclete. Se văd numai picioarele lungi, pedalând și pletele, prinse în creștetul capului, fluturând ca niște coame de mânji. E primăvară. A înflorit liliacul.

Urmează descrierea casei pe care o cunosc foarte bine.

Văzută din stradă, ai fi zis că-i un turn ridicat de mâinile unui copil, care ar fi suprapus; jucându-se, trei turnuri. O fereastră mare la parter, una la etajul întâi și una, aproape cât peretele, sus la mansardă. Clădită după o schiță a Artemizei, casa n-avea zorzoane cum n-aveau pe vremuri nici costumele ei bărbătești. Dacă nu te uitai atent, nu vedeai nici poarta ascunsă de fier, lucrată minuțios — ornament neașteptat și nepotrivit, ca batista cu dantelă de Bruxelles, nelipsită din buzunarul taierului.

Curtea părea o ulicioară îngustă, aproape acoperită acum, la slârșitul lui aprilie, de crengile ninse de florile pomilor casei boierești de alături. Curtea, lungă, ca un gât de cimpoi, se lărgea neașteptat de mult spre fund. Acolo se îngrămădeau magazia, garajul, grajdul... O scară îngustă și strâmtă, cu balustradele rupte, te ducea — dacă aveai curaj, totul fiind putred — la podul de deasupra garajului. De o parte și de alta, un fel de terasă, ca un coridor lung, lega altădată casa cea mare de alături cu această casă modestă în formă de turn. Gardul, căptușit cu tablă verzuie, era găurit parcă anume pentru priviri indiscrete. Un liliac aici și unul dincolo își apropiau crengile înmugurite peste gard, ca doi frați despărțiți de împrejurările vieții, sau de o mână haină. Mâna haină fusese Artemiza.

Cu ani în urmă, Artemiza Mândru, pe atunci prima și singura avocată în Barou, dezgustată de târguiețile dintre tatăl ei și locotenentul Constanțiu cu care era logodită, rupsesse logodna și declarase că nu se va mai mărita niciodată. Vroia să se mute de acasă, să fie independentă. Nae Mândru, nici să n-audă.

Un an dură cearta dintre tată și fiică. În cele din urmă, se încheie armistițiul. Băietana căpăta o parte din curte, ca să-și clădească două odăi, chipurile birou de avocatură. Masa o va lua în familie și lumea va crede că doarme sub acoperișul părintesc. Altminteri, ar fi compromis-o pe sora cea mică, frumoasa Clemansa, logodită cu un nume răsunător. Curând, Clemansa făcu nunta, cu alai mare, alături, la biserica Visarion, cea nouă, care atunci se sfințise. Ceea ce nu l-a împiedicat pe bărbatul cu

nume răsunător să fugă după o lună.

Artemiza construi cu bani puțini, după o schiță sumară, cele două camere de la parter, una cu o nișă, în care avea o chiuvetă, alta cu toaleta alături, în care a instalat un duș. Cu vremea, Artemiza mai ridică două camere la etajul întâi, și o baie, iar mai târziu transformă o parte dintr-o mansardă în două odăi luminoase, încăpătoare. Spălătoria era și bucătărie și baie.

În 1936 familia trecu prin mari încercări. Nae Mândru se spânzură în podul cel vechi, după ce pierduse tot ce avea în crahul unor bănci și afaceri, înlănțuite una de alta în criza mondială. Artemiza suferi accidentul care-i zdrobi picioarele, în acel nenorocit 8 iunie, când, de ziua regelui, se prăbușise tribuna. Casa cea mare, scăpată de ipotecă de „bietul Mac”, al doilea soț al Clemansei, fu scoasă în vânzare și toată familia se strânse aici...

Azi am găsit la cutia poștală un plic. Înăuntru, câteva rânduri... Victor mă anunță că a terminat ultimul kilometru de șosea și va începe să lucreze la primele blocuri care se construiesc la Mamaia, după sistemul cofrajelor glisante: un etaj pe zi, zece etaje în zece zile. Se va lucra fără întrerupere zi și noapte. „Deocamdată sunt liber și nerăbdător să stăm de vorbă despre manuscrisul meu. (Dacă l-ați citit, măcar în parte.) Pot să-mi îngădui să vă aștept în fața Sanatoriului (sau mai poetic — peste drum, în curtea geamiei) joi, la cinci după-amiază?”

Am stat de multe ori de vorbă cu tineri scriitori sau care sperau să devie, având pe masa dintre noi un manuscris, dar niciodată într-o cârciumă. „Nu-i locul cel mai potrivit”, aș fi vrut să spun, dar am întrebat degajată:

— Ce-ți place aici, Victor? Vinul e prost.

— Cârciuma.

— Toate sunt la fel.

— Nu. Într-una îmi plac lăutarii. Aici, fata asta care cântă. Marca ei nepăsare îmi amintește de Claudia din *Muntele Magic*. Aceeași lene, aceeași indolență, un fel de nepăsare senzuală. Tivul rochiei s-a desfăcut, îi atârnă, și ea habar n-are.

— Poate nu știe.

— I-am spus de câteva ori. Puțin îi pasă.

— Toate serile ți le petreci aici?

— Nu. Le iau la rând. În port e o cârciumă — „La Puturosul”, cântă acolo o țigancă. N-are nici voce, nici ureche muzicală, dar e amorezată de mine. De ce zâmbiți? Odată, după miezul nopții, am văzut-o cu ochii înlăcrimați și am întrebat-o ce necazuri are. O palmuise un marinar și totuși trebuia să cânte, să-și termine programul. Am luat-o de braț și am scos-o de-acolo. Nu știi cine striga după noi. Valurile erau asurzitoare. I-am recitat versuri albe ca noaptea aceea cu lună plină...

— A înțeles ceva?

— A înțeles că nu-i singură.

— Artemiza era convinsă că ai să ajungi un mare poet. Nu m-așteptam să-mi trimiți manuscrisul unui roman.

— Totuși am debutat ca romancier — mi-a răspuns Victor cu toată seriozitatea. La nouă ani am început două romane deodată. Unul despre viața de desfrâu a moșierilor, celălalt despre

Fața mobilă, licăririle vesele din privire erau ale Artemizei, dar tristețea care îi împăienjenea ochii din când în când, zâmbetul sceptic-amar, erau ale tatălui său.

— Pe Artemiza ați cunoscut-o înainte de accident?

— Mult înainte; când i-am spus că vreau să fiu secretara ei a zâmbit ironic: „Ai curaj să încerci? Secretara mea împunge cu mustățile, scuipă și zgârie ca pisicile, când se apropie cineva de mine.” Artemiza punea întrebări fără s-o intereseze răspunsul. „Dacă vrei, lucrăm în tribunal. Ai să vezi al câtelea suntem pe rol și când îmi vine rândul, te ridici și spui: «Vă rog să lăsați procesul mai la urmă...»” Mă invita la masă la Capșa. Îi plăcea să comande menu-ul, să dea bacșișuri mari, să uluiască și să stârnească rumoare în jurul ei. Era punctuală la întâlniri, de o exactitate britanică. O singură dată a întârziat, dar atunci cu mai bine de o oră. Când a venit, mi-a spus că nepoata ei a încercat să se sinucidă. Era în afară de pericol, dar avea nevoie de o infirmieră, o soră, care să stea noaptea de gardă. Eu am adus-o pe Draga Ursu. Era studentă la Medicină în ultimul an, cuminte, studioasă. Nu-l cunoștea pe tatăl dumitale. Nici nu te născuseși, Victor. Un an mai târziu, când Draga a aflat că Elena o să aibă un copil a rupt legătura cu doctorul Movilă. I-am imputat că e dură. Mi-a replicat: „Sunt medic. În viața mea, nu numai mâinile trebuie să fie curate. Totul trebuie să fie curat și simplu ca mâinile mele”.

— S-a spălat pe mâini ca Pilat. I-a dat un picior undeva și l-a trimis acasă. Dar pe cine a trimis? Ce a trimis? O epavă! Tata a plecat pe front din pricina ei și a murit. E inutil s-o apărați. Voica e din același aluat. Femeile astea nu știu să iubească.

— După părerea dumitale, care sunt femeile care știu să iubească?

— Lucille, eroina din *Colombe*, piesa lui Anouilh. Ce mult îmi place când spune: „*Je serai à lui! S'il est pauvre et il ne sait même pas*

où coucher le soir, s'il a une femme et des enfants et qu'il n'a qu'une seule heure par semaine a me donner dans un café”². Câte femei sunt în stare să iubească așa? În niciun caz doctorița Ursu sau Voica Barotă.

— Câți bărbați merită să fie iubiți așa?

— E o întrebare pe care mi-a pus-o și Voica.

— Ce i-ai răspuns?

— Că dragostea e vrajă. — Și, după o tăcere: — Copiii ar trebui să se nască numai din dragoste. Eu m-am născut dintr-un calcul meschin. Mama a vrut să-și consolideze menajul, tata a avut slăbiciunea să-și înșele amanta cu propria lui nevastă, eu i-am trădat duplicitatea, chiar înainte de a veni pe lume... Și n-a putut să mi-o ierte. Singura lui atenție, o palmă, chiar în ziua când a plecat pe front. Mă îmbătasem.

— Câți ani aveai?

— Unsprezece. Unchiul Mac mă trimisese să aduc o sticlă de vin din pivniță. Am „degustat” mai multe.

— Ai început devreme...

— Eram veșnic singur. Mama îl pândea la fereastră pe tata. Pe urmă a început să pândească poștașul. N-am avut mamă... Când auzeam cuvântul „mamă”, simțeam o emoție vie, un dor, ca pentru o iubită pe care aș fi pierdut-o cu mii de ani în urmă. Abia după ce a murit tata și-a adus aminte de mine. Era prea târziu! Dragostea ei mă sufoca. Orgoliul ei mă înfuria. Mă scotea în lume ca pe un câine spîț: curat, înfoiat, gătit... Mă ducea la concerte: Giesecking, Kempf... Trebuia să-i ajung (și să-i întrec!!!). Acasă, mă ținea legat de scaunul pianului, până ce, într-o zi, am trântit capacul gata să-l sparg. Atunci a decis că trebuie să ajung diplomat. Am luat lecții de franceză, engleză, germană. La școală mă duceam cu lecțiile neînvățate și viitorul diplomat era gata să rămână repetent. Dar „mămica” a venit cu lacrimi în ochi și tremolo în voce: „Copilul e orfan, tatăl

² Voi fi a lui, chiar dacă e sărac și nu știe nici măcar unde o să doarmă la noapte, chiar dacă are nevastă, copii și nu-i mai rămâne pentru mine decât un singur ceas pe săptămână, ca să ne întâlnim într-o cafenea (fr.).

LIBRIS | we know books

lui a fost un erou...” și fiindcă, totuși, întâmpina rezistență, a găsit un argument uluitor: „Băiatul meu e subalimentat, nu are ce mânca, e anemiatic, nu se poate concentra. Avem o mătușă oloagă, mama e văduvă...” îmi crăpa obrazul de rușine, dar îmi dădeam seama că totul se poate aranja cu o minciună sau cu jumătăți de adevăruri. Nu trebuia să spun nimic din tot ce se întâmpla acasă. Repetam în orice împrejurare că Artemiza a fost o mare feministă, prima femeie înscrisă în Barou, o progresistă. Nu cumva să se știe că accidentul s-a întâmplat de ziua regelui, când s-a prăbușit tribuna, sau că frumoasa casă de alături a fost a străbunicului meu! Albumul familiei era mereu ascuns în altă parte. Tot felul de rude, pentru care, altădată, noi eram sărăntocii, și ne invitau numai la înmormântări și parastase, erau acum scoase din album, scuturate de naftalină și pofrite la noi. Mama juca pe acțiuni scăzute „à la baisse” ca să mă însoare cu una dintre verișoarele din fosta protipendadă, convinsă că vremurile se vor întoarce, acțiunile vor crește și eu mă voi trezi săltat în lumea mare. Ițele s-au încurcat când s-a mutat jos, la parter, Barotă cu fetele lui, când m-am îndrăgostit de Voica.

— De ce nu scrii o piesă de teatru, Victor? Prima întâlnire cu Voica, parcă-ar fi prologul unei piese. Nu lipsesc nici indicațiile de regie: O scară pe un hol comun. De rampă, sprijinită, Voica. Douăzeci de ani, subțire, zveltă. Poartă o rochie strânsă pe talie, în genul rochiilor tiroleze, mânecute bufante. Părul e încolăcit în jurul capului, într-un coc slobod, gata să se desfacă. Multă grație, expresie, cochetărie naturală.

— Cunosc scena pe dinafară — mă întrerupse Victor.

— Monologul e variat, colorat. Voica îl ascultă. Se vede c-o atrage, dar se și teme. Are clipe când e prinsă de vrajă, dar își revine, rezistă. Îl suspectează. Ar vrea să înțeleagă hotarul dintre buna lui credință și fanfaronada lui. Părul i se desface, îi cade pe umeri. Se dezmeticește. Mișcărilor, portretul psihologic, jocul ei interior, ezitățile dintre plăcerea de a-l asculta și spiritul

ei critic, vor fi dezvoltate, spune autorul, realizate în așa fel, încât tăcerile ei să fie foarte expresive, să nu se simtă că tace.

— Cunosc fiecare cuvânt, fiecare replică.

— Lucrurile s-au petrecut așa?

— Ce importantă are?

— N-ai niciun regret pentru ce-ai lăsat în urmă? Nicio curiozitate?

— Doamnă, morții nu regretă și nu sunt curioși. Poate că moartea înseamnă o amnezie din care nu-ți mai revii. Oricum, pentru mine a fost o experiență necesară. Am cunoscut iadul.

— Și raiul, l-ai găsit pe șantier? Hotărârea de a pleca pe șantier nu e verosimilă, Victor, chiar dacă e adevărată.

— N-am găsit altă soluție. Pe vremuri, eroul se sinucidea, era ucis sau se însura. Nici una din aceste situații nu m-a satisfăcut. Fiecare epocă își are romantismul ei. Voica vroia să mă vadă hamal în port, bătut de vânturi, sau în mine de aur, târându-mă pe burtă, cu șoarecii în spinare. Știa pe dinafară *Universitățile mele...* Parcă-o aud: „*Peste borduri săltau valurile, ploaia biciuia puntea, vântul șuiera și, prin întunericul vânt al zorilor, oamenii goi până la brâu...*” Biblioteca familiei Barotă era alcătuită din zece volume, toate de Gorki...

— Și te-ai urcat în tren, fără bilet, la întâmplare?

— Înaintea mea, la ghișeu, doi băieți de la țară cereau bilete pentru Căzănești. Am repetat: Căzănești. Abia în tren am aflat că se duc să lucreze în Bărăgan, la T.C.E.H.: Trustul de Construcții Edilitare și Hidrotehnice.

— Și acolo?

— Oamenii m-au întrebat: „Ce știi să faci?” Am răspuns: „Nimic”. Mă așteptam să râdă. N-au râs, închipuți-vă. Cred că le-a plăcut sinceritatea mea. Spuneam pentru prima oară adevărul. Ei nu știau că sunt un mincinos. Au fost încântați. „Foarte bine. Avem nevoie și de necalificați.” Nu m-au întrebat ce hram port, de unde vin sau ce-am lăsat în urmă. Mi-au spus unde să mă duc, cu cine să vorbesc. O fată durdulie, mioapă, — tocmai